

**“FILOLOGIK KOMPARATIVISTIKA VA
TARJIMASHUNOSLIK MASALALARI”**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2025-yil, 12-13-noyabr

**“PROBLEMS OF COMPARATIVE
PHILOLOGY AND TRANSLATION
STUDIES”**
international scientific and practical conference
November 12-13, 2025

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI
UNIVERSITETI

TARJIMA NAZARIYASI VA AMALIYOTI KAFEDRASI

**“FILOLOGIK KOMPARATIVISTIKA VA
TARJIMASHUNOSLIK MASALALARI”**

mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya to‘plami

2025-yil, 12-13-noyabr

THE MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND
INNOVATIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

ALISHER NAVO‘I TASHKENT STATE UNIVERSITY
OF UZBEK LANGUAGE AND LITERATURE

THE DEPARTMENT OF “TRANSLATION THEORY AND PRACTICE”

Proceedings of the International Scientific and Practical Conference titled

**“PROBLEMS OF COMPARATIVE PHILOLOGY
AND TRANSLATION STUDIES”**

November 12-13, 2025

Tashkent – 2025

UO‘K 845.711.05

KBK 133.585.3 “Filologik komparativistika va tarjimashunoslik masalalari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya to‘plami. – Toshkent, 2025. – 889 b.

ISBN 978-9910-8871-6-1

Mas’ul muharrir:
Shuhrat SIROJIDDINOV

akademik

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti rektori

Tahrir hay’ati:

Nozliya Normurodova (O‘zbekiston), Zuhridin Isomiddinov (O‘zbekiston), Elizabetta Ragagnin (Italiya), Gabriela Shtoecli (Shveytsariya), Qosimboy Mamurov (O‘zbekiston), Sayed Mohamed Ahmad Korayem (Misr), Uzoq Jo‘raqulov (O‘zbekiston), Gulnoz Xalliyeva (O‘zbekiston), Yurgen Yakob Beker (Germaniya), Kemal Yavuz Ataman (Turkiya), Xurram Raximov (O‘zbekiston), Natalya Filimonova (Rossiya), Nedim Bakirci (Turkiya), Farhad Rahimi (Eron), Xayrulla Hamidov (O‘zbekiston), Elmira Adilbekova (Qozog‘iston), Sag‘inbek O‘rinboev (Qirg‘iziston), Zulxumor Xolmanova (O‘zbekiston), Mahmadiyor Asadov (O‘zbekiston), Ziyodaxon Teshaboyeva (O‘zbekiston), Dilnavoz Yusupova (O‘zbekiston), Islomjon Yakubov (O‘zbekiston), Nargiza Rashidova (O‘zbekiston), Sabohat Qahharova (O‘zbekiston), Hafiza Qo‘chqorova (O‘zbekiston,) Nigora Sulaymonova (O‘zbekiston), Dilafruz Muhammadiyeva (O‘zbekiston), Dostonbek Ahmadov (O‘zbekiston), Dilnoza Shonazarova (O‘zbekiston).

Mazkur xalqaro konferensiya materiali filologik komparativistika va tarjimashunoslikning dolzarb nazariy hamda amaliy masalalarini zamonaviy ilmiy yondashuvlar asosida yoritishga bag‘ishlanadi. To‘plamda turli milliy adabiyotlar, tillar va madaniyatlar o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir, adabiyotlararo aloqalar, qiyosiy-tipologik va qiyosiy-genetik tadqiqotlar, badiiy va maxsus matnlarni tarjima qilish muammolari, tarjima strategiyalari va ekvivalentlik masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, konferensiya materiallarida tarjima nazariyasining zamonaviy konsepsiyalari, tarjimon kompetensiyasini shakllantirish, tarjimoni o‘qitish metodikasi, madaniyatlararo kommunikatsiya hamda globallashuv sharoitida tarjimaning ijtimoiy-madaniy ahamiyati kabi masalalar keng yoritiladi. Ilmiy maqolalar filologik komparativistika va tarjimashunoslik sohalarida faoliyat yuritayotgan olimlar, tadqiqotchilar, doktorantlar, magistrantlar hamda talabalar uchun mo‘ljallangan bo‘lib, fanlararo integratsiyani kuchaytirishga hamda nazariya va amaliyot uyg‘unligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Mualliflar qarashi va asarlar nomlaridagi imlo tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin.

To‘plam Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti Ilmiy-texnik kengashining 2025-yil 17-dekabrda 6-sonli yig‘ilish qaroriga asosan nashrga tavsiya etilgan.

UO‘K 845.711.05

KBK 133.585.3 Proceedings of the International Scientific-Practical Conference on the topic
“Problems of comparative philology and translation studies”. – Tashkent, 2025. – 889 p.

ISBN 978-9910-8871-6-1

Editor-in-Chief:

Shuhrat SIROJIDDINOV

Academician

Rector of Alisher Navo'i Tashkent State University of Uzbek Language and Literature

Editorial Board:

Nozliya Normurodova (Uzbekiston), Zuhridin Isomiddinov (Uzbekiston), Elizabetta Ragagnin (Italy), Gabriela Stöckli (Switzerland), Qosimboy Mamurov (Uzbekiston), Sayed Mohamed Ahmad Korayem (Egypt), Uzok Djoraqulov (Uzbekiston), Gulnoz Khallieva (Uzbekiston), Jürgen Yakob Beker (Germany), Kemal Yavuz Ataman (Turkiye), Khurram Rakhimov (Uzbekiston), Natalya Filimonova (Russia), Nedim Bakirci (Turkiye), Farhad Rahimi (Iran), Khayrulla Hamidov (Uzbekiston), Elmira Adilbekova (Kazakhstan), Sag‘inbek O‘rinboev (Kyrgyzstan), Zulxumor Xolmanova (Uzbekiston), Mahmadiyor Asadov (Uzbekiston), Ziyodakhon Teshaboyeva (Uzbekiston), Dilnavoz Yusupova (Uzbekiston), Islomjon Yakubov (Uzbekiston), Nargiza Rashidova (Uzbekiston), Sabohat Qahharova (Uzbekiston), Hafiza Qo‘chqorova (Uzbekiston,) Nigora Sulaymonova (Uzbekiston), Dilafruz Muhammadiyeva (Uzbekiston), Dostonbek Akhmadov (Uzbekiston), Dilnoza Shonazarova (Uzbekiston).

This international conference articles are dedicated to illuminating the current theoretical and practical issues in philological comparativistics and translation studies based on the modern scientific approaches. The collection analyzes of mutual influences between different national literatures, languages and cultures; interliterary connections; comparative-typological and comparative-genetic studies; the issues of translating literary and specialized texts; translation strategies and problems of equivalence. Furthermore, the conference materials extensively cover the topics such as: contemporary concepts in translation theory, the formation of a translator competence, methodologies for teaching translation, intercultural communication and socio-cultural significance of translation in the context of globalization. The given scientific articles are intended to scientists, researchers, doctoral students, master’s students and undergraduate students who actively working in the fields of philological comparativistics and translation studies and they serve to strengthen interdisciplinary integration as well as to ensure the harmony between theory and practice.

The views expressed in the articles do not necessarily reflect those of the editorial board.

The publication was recommended by the Scientific and Technical Council of Alisher Navo'i Tashkent State University of Uzbek Language and Literature on December 17, 2025.

MASALLARDA TOPLUMSAL NORMLAR BAĞLAMINDA ADALET VE CEZA KAVRAMI

Muxabbat Massadikova,

*Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық
қазақ-түрік университеті оқытушысы,*

Akerke Altinbekova,

*Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası
Türk-Kazak Üniversitesi 4. sınıf öğrencisi*

Özet. Bu çalışmada, masalarda yer alan adalet ve ceza temalarının toplumsal normların yansıması olarak nasıl kurgulandığı incelenmiştir. Araştırmanın amacı, masal metinlerinde adaletin hangi mekanizmalarla sağlandığını, suç ve suçlu tasvirlerinin hangi değerleri pekiştirdiğini ve cezalandırmanın biçimsel/simgesel olarak nasıl sunulduğunu ortaya koymaktır. Yöntem olarak seçilmiş Türk masalları üzerinde nitel içerik analizi uygulanmış; temalar tematik olarak sınıflandırılarak halkbilimsel ve sosyokültürel bağlamda yorumlanmıştır. Bulgular, masalarda dürüstlük, sabır, cesaret ve fedakârlığın ödüllendirildiğini; kıskançlık, yalan, hile ve zulmün veya adaletsiz yönetimin ise çeşitli sembolik/gerçek yaptırımlarla cezalandırıldığını göstermektedir. Ayrıca cezaların sıklıkla toplumsal vicdan, kader veya ilahi adalet gibi üstkurumsal güçler aracılığıyla tecelli ettiği; cezalandırmanın çoğunlukla öğretici ve simgesel nitelik taşıdığı belirlenmiştir. Sonuç olarak masallar, hukuki değil ama güçlü bir ahlâki-adaptif adalet anlayışı sunarak toplumun normatif değerlerini yeniden üretir ve bireylere sosyal davranış modelleri kazandırır.

Anahtar kelimeler: *masal, adalet, ceza, toplumsal normlar, ahlâki eğitim.*

Abstract. This study examines how the themes of justice and punishment in fairy tales are constructed as reflections of social norms. The aim of the research is to reveal the mechanisms through which justice is achieved in fairy tale texts, the values reinforced through the depictions of crime and the criminal, and the ways in which punishment is presented both formally and symbolically. A qualitative content analysis was conducted on selected Turkish fairy tales, and the themes were categorized and interpreted within folkloric and sociocultural contexts. The findings indicate that honesty, patience, courage, and self-sacrifice are rewarded in the tales, while envy, deceit, trickery, cruelty, and unjust rule are punished through various symbolic or actual sanctions. Furthermore, punishments are often carried out through supra-individual forces such as social conscience, fate, or divine justice, and tend to have an instructive and symbolic character. In conclusion, fairy tales do not offer a legal, but rather a strong moral-adaptive conception of justice, reproducing the society's normative values and instilling socially accepted behavioral models in individuals.

Keywords: *fairy tale, justice, punishment, social norms, moral education.*

Giriş. Masallar, toplumların değer yargılarını, ahlâk anlayışını ve toplumsal normlarını kuşaktan kuşağa aktaran önemli sözlü kültür ürünleridir. Her ne kadar olağanüstü olaylarla süslenmiş olsalar da, bu anlatılar toplumun adalet, ceza, iyilik ve kötülük kavramlarını yansıtan güçlü simgeler taşır. Bu nedenle masallar sadece eğlence aracı değil, aynı zamanda toplumsal bilinç ve kültürel eğitim kaynağı olarak da değerlendirilmelidir. Araştırmanın arka planı, masal türünün edebî ve halkbilimsel bağlamda aldığı tanımlara dayanmaktadır. Masalın hayal ürünü olduğu ve dinleyiciyi inandırma amacı taşımadığına dair görüşlerden hareketle, masalların içerdikleri olağanüstü unsurlara rağmen oluşturuldukları toplumun sosyo-kültürel izlerini barındırdığı; bu nedenle milletlerin bilinçaltı, değer sistemi ve normatif beklentilerinin masal metinleri aracılığıyla okunabileceği öne sürülmektedir.

Bu çalışmada, masalarda yer alan adalet ve ceza kavramları, toplumsal normların yansımaları olarak incelenmektedir. Amaç, bu temaların masal dünyasında nasıl işlendiğini ve hangi değerleri pekiştirdiğini ortaya koymaktır. Araştırma şu sorulara odaklanır: Masalarda adalet nasıl sağlanır? Suçlular hangi biçimlerde cezalandırılır? Bu cezalar hangi toplumsal değerleri destekler?

Yöntem olarak, seçilmiş Türk masaları nitel içerik analiziyle incelenmiştir. Metinlerdeki adalet ve ceza temaları tematik olarak sınıflandırılmış; elde edilen bulgular, halkbilimsel ve sosyokültürel bağlamda yorumlanmıştır.

Bu çalışma, masaların toplumsal düzenin korunmasında oynadığı rolü, bireylere kazandırdığı ahlâkî ve normatif bilinci ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylece masaların hem kültürel hem de eğitsel işlevi yeniden değerlendirilmiş olacaktır.

Masalların Toplumsal İşlevi. Masallar, okuyucusunu ve dinleyicisini inandırma amacı gütmeyen, mekân ve zaman unsurları genellikle belirsiz olan, olaganüstü kişi ve olaylar barındıran, olustugu topluma ait sosyolojik veriler sunan kültür hazineleridir.

Türk ve dünya edebiyatlarında önemli bir yere sahip olan masallar hakkında çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Birçok edebi tür ile ilişkisi olan masaların çocukların gelişimi ve eğitiminde, ahlaklı ve iyi birer birey olarak topluma kazandırılmalarında rolü büyüktür. Masalarda iyinin ve doğrunun ödüllendirilmesi, kötünün ve yanlışın cezalandırılması çocuğun zihninde oluşacak örnek birey özelliklerinin şekillenmesine katkı sağlamaktadır.

Türk Folkloru’nda önemli bir yer edinen masal ve masal anlatma geleneği Türk kültürünün de önemli parçalarından biridir. Tarihsel süreçte sözlü gelenekte oluşmuş; varlığını nesilden nesile aktararak sürdürmüş; mucizeler, olağanüstülükler, hayalî varlıklar vb. barındıran edebî bir anlatı olarak kabul edilen masallar Türkiye’de ve dünyada halk bilimi alanında en fazla araştırma yapılan konulardan biri olmuştur.

Masallar üzerine çalışan halkbilimcilerden Boratav’a [2015, s. 85] göre masalın diğer türlerden ayrılan özelliği, «hayal yaratması izlenimini vermesi» olarak değerlendirilmiştir. Boratav masalı, hayal ürünü, gerçeğe alakasız ve içeriğinde geçen olaylara inandırmak gibi bir amacı olmayan anlatı olarak tarif etmektedir. Alptekin [2002, s. XI] de tanımında inandırıcılık konusuna değinmektedir. Ona göre masal, nesir türünde söylenmiş ve dinleyicilerini inandırmak gibi bir gayesi olmayan, bütünüyle hayal ürünü bir türdür. Masal konusunda pek çok çalışması bulunan Sakaoğlu ise Boratav ve Alptekin’in tanımlarında geçen «masalların inandırıcılık iddiasının olmaması» tespitine katılmamaktadır. Geçmişte masalın gerçek tüketicilerinin çocuklar ve aile büyükleri olduğu düşünüldüğünde Sakaoğlu [1973, s. 4], masalarda haksızlık ve zulüm gören, kandırılan kahramana bu bireylerin üzüldüğünü belirtir. Dolayısıyla masalı anlatan ve dinleyenlerin vuku bulan olaylara inandıklarını söyler ve masalı şöyle tanımlar: «Kahramanlardan bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür».

Naki Tezel [2017, s. 8], masaldaki zaman ve mekânın bilinmezliğini vurgulayarak bir tanım yapmıştır. Ona göre masal, olayların gerçekleştiği yer ve zamanı belirsiz; peri, dev, cin, ejderha, Arap

bacı vb. gibi kahramanları olan, belirli kişileri temsil etmeyen hikâyedir. Seyidoğlu [2016, s. 9], masalların yer, zaman ve oluşum şekillerinin bilinmediğini ifade eder. Sözlü gelenekte varlığını devam ettirirken nesilden nesile yıllar boyunca aktarılarak günümüze ulaşan masal, Seyidoğlu’na göre halkın ortak malı olarak meydana gelmiştir. Şimşek [2001, s. 2], masalların insanların hayallerini süsleyen, onları rüya alemine ulaştıran, dertlerini, problemlerini, sıkıntılarını belli bir süre unutturan anlatılar olduğunu söylemiştir.

Masalların içeriğinde olağanüstümlüklerle dolu olaylar, kahramanlar, varlıklar, mekanlar, eşyalar olsa bile oluşturulduğu toplumun kültüründen ve gerçek hayatından izleri de satır aralarında barındırırlar. Bu türden bilgiler, masalların bir topluma ait sosyolojik birer kaynak olarak kabul edilmesi gerekliliğini de ortaya koyarlar. Tökel [2008, s. 41], masalları milletlerin bilinçaltı hazineleri olarak tanımlar. Bireyi tanımak için nasıl çocukluğuna kadar inip araştırma yapmak gerekiyorsa, milletleri tanımak ve anlamak için de o milletin oluşturduğu masal, efsane ve destan gibi türlere inmek gerekmektedir. Masalların milletler hakkında sosyolojik, kültürel, ekonomik, coğrafî, tarihî vb. veriler içerdii bilinmektedir.

Masallarda gerçek olaylara nadiren de olsa yer verilmekle birlikte genellikle ayal, mucizev1, olaganustu olaylar konu edilmektedir. Ulaganustu vetenek, ongoru, gu e akla sahip insan, hayvan, bitki veya varliklarin maceralari anlatılmaktadır. Masallarc zengin ile fakir, iyi ile kötü, güzel ile sirkin, dürüst ile yalancinin çekismesi; yer alti-yer üstü dünyalarda, hayalî ülkelerde ve bazen de gerçek dünyada genellikle gerçeküstü bir şekilde vuku bulur. Mucizelerin siklikla kullanildiği bu anlatılar iyilerin kazandığı mutlu sonla biter ve dinleyiciye umut olur. Masallar, teknolojinin insan hayatında bugünkü kadar yer kaplamadığı dönemlerde bir eglence, bulusma, hoşça vakit geçirme aracı olarak kullanılmislardir.

Masallarda Adalet Kavramı. Geçmiş zamanın adalet kavramı insanlık tarihinin sosyal hukuk tarihini oluşturur. İnsanlık bu süreçte kendi hayalleri üzerinden aklını kullanarak kendini yönetme aşamasına gelmesi on binlerce yıl almıştır. Masal anlatıcısının bilinci, geçmiş zaman üzerine kurulmuştur. Geçmişte hayalen yaşanmış olan olağan veya olağanüstü dünyanın içinde bile bir düzen vardır. Bu düzen hakkaniyet üzerine kurulur, sonunda herkes muradına erer. Masallarda tecelli eden adalet, hayalen örnek evrenini oluşturur. Misaller üzerinden gerek yaşama göndermeler yapılır. Bilinçaltında bir zamanlar öğretilmiş olanlar, yine hak ve adalet üzerine olmuştur. Doğrudan öğütler yerine, masallar içinde çeşitli varlıkların rol üstlendiği birer öyküye dönüştürmek, hayaller üzerinden görterilen bir ruh dünyasının inşa etmek, haklı haksız ayırımını hayal evreninden gerçek dünyaya taşımak içindir.

Halk irfanında sözlü kültürün pek çok unsuru tekrar edilir. Uzak geçmişin en eski anlatıları olarak kabul edilen masallardan misaller çıkarılır. Misaller, yaşamın örnek evrenine taşınır. Masalların evrensel derinliği, insanlığın ortak geçmişine ışık tutar. Masallar, insan türünün birey ve toplum bağlamında düşünce ve davranış benzerliği üzerine temellendirilir. İnsanoğlunun uzak geçmişinden günümüze taşıdığı masal belleğinde yer alan normlar, insanlığın ortak kabulleridir. Bu normlar arasında adalet, insanlığın olmazsa olmazlarından biridir.

Masallar, uzak geçmişten günümüze ne tür izler taşıyabilir? Arkeologların kazıları sonrası elde ettikleri buluntular, insanlık tarihi binlerce yıl geriye götürürken; masalların kökeni geçmişle ne kadar ilişkilidir? Sözlü halk anlatıları, tarih içinde yaşananların zamanla bir başka anlatıyla karıştığı, bir anlatının diğerinin yerine geçtiğinde tarihin efsaneleştiği görülür. Tarihsel olay ne kadar önemli olursa olsun halkın belleğinde süreklilik arz etmez, tarihsel olayın alevlenmesi sanatsal hayal gücüyle mümkün olur. Tarihsel gerçekliğin halk belleğinde iki veya üç yüzyıldan daha fazla kalmadığı ispatlanmıştır [Rıfat, 2006: 68-73].

Adalet sağlanmaz, toplum ihtiyaçları karşılanmaz olursa, toplumda bastırılmış karakter ön plana çıkar ve toplumu memnun edecek şekilde dönüşüm süreci başlatır [Fromm, 1998: 30- 31]. Adalet kavramı, mitik / kutsal / masal çağlarından başlayan insanlık tarihinin ortak ve en değerli kavramlarından biridir. Adalet insanlık tarihi içinde dünyevi alanda aranır, eğer adalet gerçekleşmezse, kutsallar üzerinden öte dünyada hesaplaşmaların olacağı düşünülür. Mitik ve masal karışımı Maaday Kara Destanı, Zmrd Anka masalı gibi kimi metinlerinde kahramanın yeraltına gidip orada mücadele etmesi, benzer anlayışın bir tezahürüdür. Hem yerüstünde yani bu dünyada hem de yeraltında yani öte dünyada adaletin tecelli etmesi adına yapılan kahraman lıklar sergilenir.

İran tarihinde, «şehname» adlı eserin temel öğretisi adalettir. Adalet hüküm sürdükçe halk mutlu, kayboldukça perişan olur. şahlar halk için çalıştıklarında bolluk bereket ve refah vardır, kendi bencillikleri devreye girdiğinde, saadet son bulur. Cemşid’in alnındaki ışığı semboliktir. Adalet üzere hkmettike ışık kalır, adaletten ayrılınca alnındaki ışık sner. Sasaniler’de, eski Hint’te olduğu gibi, kast sistemine ayrılmıştı. Bu sistem bütün ilk ve erken ortaçağ toplumlarında mevcuttu. Sasaniler’de dört kast sistemi vardı. Bunlar: 1. Ruhban sınıfı [din adamları, yargıçlar, yüksek sivil memurlar, 2. Savaşlar [ordu yönetimi], 3. Ktipler [ğretmenler, tebabet sınıfı, küçük memurlar, 4. Zanaat ve ziraat ile uğraşanlar. İran’daki Mazdek isyanları, toplum eşitliği için yapılmış, kastlar arasındaki eşitsizlik için mücadele edilmiştir [Ortaylı, 2012: 26-27].

“Sabır Taşı»masala. 40 gün uyuyan adamın başını bekleyen kızın 41. gün başından bir an / bir makas almak için ayrılması sonucu, adamın uyanmasıyla başlar. Adam gözlerini açtığı anda ilk gördüğü kadını la evlenecektir. 40 gün başında sabırla bekleyip bir anda sevdiği adamı kaybeden kız, durumu kabullenip sabredecektir. Bir gün adamın talebi üzerine mağdur olan hanım çarşıdan bir sabır taşı getirmesini ister. Sabır taşına 40 gün başından geçenleri bir bir anlatır. Nasıl sabırla bekle- diğini anlatırken taş bile dayanamaz çatlar. Adam olanları duyar, gerçeği öğrenir. ingeneyi kırk katırla cezalandırıp kızla evlenir [nal, 2011: 275-286].

«Sabır acıdır ama, meyvesi tatlıdır» atasözü sosyo-psikolojik bir gönderme olup, eninde sonunda adaletin yerini bulacağı inancını aşılar. Sabırla, çaresizlikler aşılır. Kamu vicdanı bir sabır taşı üzerinden çatlar. Masalda beklenen gün gelmiştir. Hak edilmeyen, bir bakıma hileyle elde edilen bir kazanım, bir tesadüf söz konusudur. Masalda beklenen olmamış, adalet gecikmiş, evlenmesi gerekenler evlenememişlerdir. Masal dünyasında dinleyici bundan sonra her şeyin düzelmesini bekler. Masalın akışında emek verenlerin, sabredenlerin muratlarına nail olacakları anlatılır. Böylece dinleyenlerin bilinçaltına göndermeler yapılır. Masal aracılığıyla yapılan tembih, bir gün adaletin

mutlaka tecelli edeceği yönündedir. Adaletle dair yaşatılan inanç, insanları ayakta tutan, yaşama bağlayan güçtür. Aksi durumda, her bir kaybın ardından yaşamdan kopan, umutsuz, dirençsiz insanlarla karşılaşılır.

Toplumsallık duygusu taşımayan insanlardan sorunlu çocuklar çıkar. Bireysel psikoloji aslında toplum psikolojisini içinde taşır [Adler, 1996: 15]. Sadece biyolojik ihtiyaçları tatmin eden insan mutsuz olur ve ruhsal bozukluklar yaşar [Fromm, 1998: 68]. Masal üzerinden ruhsal olarak varlığın sınırlarını, haklı haksız ayırımını, sosyal yaşamın her bir boyutunu kavrayan [küçük] in- sana hak hukuk kavramı anlatılmış olunur.

Masallarda Ceza ve Suç Kavramı. Tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar ceza kavramı, suç kavramıyla bağlantılı olarak varlığını devam ettirmiştir. Suç işleyenler olduğu sürece suça tepki olarak ortaya çıkan ceza ile toplum düzenini bozan o kişilere karşı yaptırımlar da devam etmektedir. Ceza kavramıyla ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır.

Türk töresinde suçlar ağır ve hafif olmak üzere ikiye ayrılır. Hafif suçların mali cezaları varken ağır suçların cezası idamdır. Adam öldürme, evli kadının ırzına geçme, suçüstü yakalanan hırsızlık, başkasına kılıç çekme, vatana ihanet, savaş anında gevşeklik gösterme, elçilik görevinde kusur ağır suçlardandır. Hafif suçlar ise yaralama, insan uzuvlarından birine zarar verme, bağırsız atı çalma ve diğer hırsızlık türleridir [Doğan, 2006: 179-183].

Suç kavramının toplumdaki topluma, kişiden kişiye, zamandan zamana ve olaydan olaya farklı yorumlanması, kavramın sınırlarının çizilmesini ve tanımı hakkında mutabakata varılmasını zor bir hale getirmiştir. İsmail Güllü [2014, s. 104], suçun; hukuk, devlet, din gibi toplumu doğrudan ilgilendiren farklı disiplinlerle ilişkisine değinerek, bu kavramın çok boyutluluğuna dikkat çekmiştir. Bu durum aynı zamanda suç kavramının genel kabul gören bir tanımının yapılmasını da güçleştirmektedir. Suç kavramının çok yönlü oluşu ve karmaşıklığı, terimin farklı disiplinlerde farklı tanımlanmasına neden olmuştur.

Tomanbay [1999, s. 254], suç kavramını toplumsal normlara ve kurallara uygunluk açısından tanımlamaya çalışmıştır. Davranışlar veya eylemler toplumun kurallarına, yasalarına uymuyorsa suç kavramından söz etmek mümkündür. Suç, devletin yasalarına uymayan, yazılı kurallarla yasaklanmış ve çeşitli yaptırımlarla cezası belirli olan davranışlar veya eylemler bütünüdür. Erdoğan [2011, s. 94], suç ve suçlu kavramlarının tanımını yaparken kişinin içinde bulunduğu sosyolojik bağlamı değerlendirmeye alır. Suçu, toplumun belirlediği kurallara uymayan; suçluyu ise bu kurallara uymayan kişi şeklinde tanımlar.

Toplumsal düzen, toplumun bilinçli bir şekilde oluşturduğu yazılı veya farkında olmadan, birlikte yaşamın bir gereği olarak oluşan yazısız, ahlakî kurallarla sağlanmaktadır. Düzenin var olduğu bir toplumda işlenen suç Foucault'ya [2013, s. 151] göre, sadece mağdura değil toplumsal hayatın devamlılığına da büyük zararlar verir. Toplumsal bünyeye verdiği zararlar, toplumun içine soktuğu düzensizlik, toplumda yol açtığı rezalet, insanlara kötü örnek teşkil etmesi bakımlarından suç; eğer cezalandırılmazsa tekrarlanması teşvik edilmiş ve yaygınlaşma olanağı bulmuş olarak görülmektedir.

Bir arada yaşayan insanlar, buldukları toplumda düzeni tesis etmek için birtakım kurallara ihtiyaç duymuştur. Toplum düzenini sağlayan bu kurallar, cezalandırma ve çeşitli yaptırımlarla desteklenmiştir. Bir arada yaşamanın gereği itibarıyla toplumsal düzeni aksatmaya yönelik işlenen suçlara cezai yaptırımlar uygulanmıştır. Suçu engellemek için oluşturulan bu yaptırımların kökeni eskiye dayanmaktadır. Toplumların var olduğu günden bu yana suç işleyenler, değişik şekillerde cezalandırılmışlardır. Bu cezalandırma, toplumdan topluma, kültürden kültüre, dönemden döneme değişiklik göstermiştir.

Suç ve ceza arasındaki ilişki sosyal hayatın her alanında var olmakla birlikte kurmaca eserlerde ve edebi metinlerde de kendisine yer bulmaktadır. Edebiyatın hemen her alanında suç-ceza ilişkisi kurgusal olarak yer alır. Masal türü de bu alanlar arasında yapısal olarak iyi-kötü temeli üzerine kurulan ve sonunda iyilerin ödüllendirildiği, kötülerin cezalandırıldığı; suç-ceza ilişkisinin belirgin olarak görüldüğü türlerin başında gelmektedir.

Kıskançlık ve Cezaları. Suça sebep olma açısından önemli faktörlerden biri kıskançlıktır. Kıskançlık kelimesi Türkçe Sözlük’te «bir kimse bir üstünlük gösterdiğinde veya sevilen birisinin, başkası ile ilgilendiği kanısına varıldığında takınılan olumsuz tutum, güncülük, hasetçilik, hasetlik, hasutluk» şeklinde tanımlanmıştır [2011: 1424]. Türkçe Sözlük’te haset ile eş anlamlı olarak gösterilen kıskançlık, İslam Ansiklopedisi’nde haset kavramından farklı olarak ifade edilmiştir. İslam Ansiklopedisi’ne göre kıskançlık, «başkasının sahip olduğu imkânları çekememe» anlamına gelen hasetten farklı olup manası ondan daha geniştir [Çağrı, 1997: 378].

Ölüm dışında verilen cezalardan sürgün cezasına “Sihirli Tavşan” masalında rastlıyoruz. Yaralama cezasına ise «Padişahın Üç Oğlu» masalında rastlamaktayız. Küçük şehzade saraya döndüğünde büyük ağabeyinin kolunu, ortanca ağabeyinin ayağını bir okla yaralamaktadır. Az rastlanan cezalandırmalardan birini «Zümrüdüanka Kuşu» ve «Şemşirak Taşları» masalında görmekteyiz. Kuyudan kurtularak birçok zorluğu atlatıp saraya dönen küçük şehzade ağabeylerinin düğünlerinde düzenlenen cirit oyunu sırasında onları attan düşürerek küçük düşürmesine rağmen yine de onları affeder. «Altın Bülbül» masalında ise padişah olanları öğrenince büyük ve ortanca oğlunu evlatlıktan reddederek onları başka bir memlekete sürgün etmektedir.

Üvey Annelerin Üvey Çocuklarını Kıskanması. Edebi metinlerde, sinemalarda, tiyatrolarda vb. sanatlarda üvey anneler genellikle kötü karakter olarak gösterilmektedir. İncelediğimiz masalların tamamında da üvey anneler kötü olarak nakledilmiştir. Kendi öz çocuklarını her şeyin en iyisine layık görürken üvey çocuklarından kurtulmak için her türlü kötülüğe başvurdukları masallarda görülmektedir. Ancak masalların sonunda genellikle üvey çocuk mükâfatlandırılırken kıskanan anneler ve öz çocukları cezalandırılmaktadır.

Yalan ve Cezaları. Yalan, toplumun olağan hayat akışında bireylerin karşılaşmaktan kaçındığı, toplumsal ve kişisel ilişkilere yön veren temel etkenlerden biridir. Akçay’a göre yalan, her toplumda büyük bir ayıp ve günah olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca yalanın, evlilik ve arkadaşlık ilişkilerinden başlayarak ticari ilişkilere kadar uzanan geniş bir alanda bozucu etkisi vardır [Akçay, 2012: 235].

Adaletsiz Yönetim ve Cezaları. İnsanların toplu halde yaşamaya başladığı dönemlerden günümüze insan topluluğunun olduğu her yerde onları yöneten yöneticiler de var olmuştur. Sosyal hayatta insanların hayatını devam ettirebilmesi adaletli ve iyi bir yönetim anlayışına bağlıdır. Adalet, «hakka göre hüküm vermek; tavır, davranış ve hükümlerde doğru olmak; insanları eşit kılmak; haksızları terbiye etmektir» [Aktaş, 2012: 19].

Delilik ve Cezaları. Delilik, kişilerin toplum tarafından normal karşılanmayan delice, çılgınca davranışları sergilemesi durumudur. Genellikle kendi kendine konuşma, halüsinasyonlar görme, öfke krizleri geçirme, insanlara ve kendine zarar verme gibi davranışlar delilere yakıştırılan, delilerden beklenen davranış biçimleridir [İsıyel, 2016].

Sonuç. Masallar, toplumların ortak bilinç yapısını, değer sistemini ve ahlâk anlayışını yansıtan en önemli sözlü anlatı türlerinden biridir. Bu çalışma, masalarda yer alan adalet ve ceza kavramlarının, toplumsal normların birer yansıması olarak nasıl kurgulandığını ortaya koymuştur. İncelenen örneklerde görüldüğü üzere, masal kahramanları genellikle dürüstlük, sabır, cesaret ve iyilik gibi erdemlerle ödüllendirilirken; hile, kıskançlık, yalan ve zulüm gibi davranışlar cezalandırılmıştır. Böylece masallar, bireyleri doğru davranışa yönlendiren bir toplumsal eğitim aracı işlevi üstlenmiştir.

Masal dünyasında adalet kavramı çoğu zaman ilahi bir güç, kader ya da toplumsal vicdan aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu yönüyle adalet, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumun bütününe kapsayan bir ahlâkî denge mekanizması olarak sunulur. Cezalandırma biçimleri ise genellikle sembolik niteliktedir; kötülük yapan karakterin cezalandırılması, toplumun düzenini bozan davranışların hoş görülmeceği mesajını taşır.

Bu açıdan bakıldığında masallar, hukukî değil ama ahlâkî bir adalet anlayışını temsil eder. Bu anlayış, halkın yaşam vdeneyimlerinden, dini inanışlarından ve örf-adetlerinden beslenir. Dolayısıyla masallardaki adalet ve ceza temaları, halkın içsel vicdanını, doğruluk ölçütlerini ve sosyal denge arayışını yansıtır.

Sonuç olarak, masallar sadece hayal gücünün ürünü olan anlatılar değil; aynı zamanda toplumsal düzeni koruyan, değerleri yaşatan ve bireylere doğru davranış biçimlerini öğreten kültürel ve pedagojik metinlerdir. Adaletin her koşulda tecelli ettiği, kötülüğün ise cezalandırıldığı bu anlatılar, toplumun adil bir düzen özlemini ve etik tutarlılık arayışını dile getirir. Bu nedenle masallar, hem edebî hem de sosyolojik bakımdan incelenmeye devam edilmesi gereken önemli kültürel kaynaklardır.

Kaynakça

1. Akçay, E. (2012). Yalan söyleme kabiliyeti ve hafıza: Cinsiyetler arası karşılaştırma. Selçuk İletişim, 7(3), 234–243.
2. Aktaş, M. M. (2012). Kasidelerde Kanuni Sultan Süleyman’ın adalet anlayışı. Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 1(2), 19–26.
3. Alptekin, A. B. (2002). Taşeli masalları. Ankara: Akçağ Yayınları.

4. Barmanbek, S. (2020). Anadolu masallarında adalet anlayışı [Yüksek lisans tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi].
5. Boratav, P. N. (1973). 100 soruda Türk halk edebiyatı. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
6. Çağrıncı, M. (1997). Haset. İslam Ansiklopedisi (Cilt 25, ss. 378–380). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
7. Demir, R. (2018). Anadolu masallarında suç ve ceza motifi [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi].
8. Demir, R. (2023). Anadolu masallarında kıskançlık olgusu ve cezaları. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 11(25), 464–478.
9. Doğan, H. (2006). Ahilik ve örtülü bilgi: Günümüz işletmecilerine dersler. Bursa: Ekin Kitabevi.
10. Erdoğan, O. (2011). Çocuk hakları. İstanbul: Acar Basım Yayıncılık.
11. Foucault, M. (2013). Hapishanenin doğuşu (M. A. Kılıçbay, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
12. Fromm, E. (1998). Toplumsal bilinçaltının araştırılması (Arıtan, Çev.). İstanbul: Arıtan Yayınları.
13. Isıyel, T. (2016). Delilik algısına dair bir güncelleme. Bianet. <https://m.bianet.org/biamag/toplum/175481-delilik-algisina-dair-birguncelleme>
14. Önal, M. N. (2011). Muğla masalları. Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
15. Rıfat, M. (2006). Eleştiri tarihinden Mircea Eliade: Sözlü edebiyat II. Edebiyat ve Kültür Dergisi Varlık, 1182, 68–73.
16. Sakaoğlu, S. (1973). Gümüşhane masalları. Ankara: Sevinç Matbaası.
17. Seyidoğlu, B. (2016). Erzurum masalları. İstanbul: Dergâh Yayınları.
18. Şimşek, E. (2001). Yukarıçukurova masallarında motif ve tip araştırması. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
19. Tomanbay, İ. (1999). Sosyal çalışma sözlüğü. Ankara: Selvi Yayınevi.
20. Tökel, D. A. (2008). Bana masalını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim. Buruciye Dergisi, 2, 40–44.

MUNDARIJA		
I SHO‘BA. TARJIMASHUNOSLIKNING DOLZARB MASALALARI		
1.	Zuhriddin ISOMIDDINOV. Bizdagi tarjima muammolari	5
2.	Uzoq JO‘RAQULOV. O‘zbek tarjimachiligi istiqbollari	9
3.	Xurram RAHIMOV. Alisher Navoiyning “Munojot” asari tarixi, tabdili va tarjimalari xususida	14
4.	Олимджон КАСИМОВ, Мартаба СУЛТОНЗОДА. Некоторые лингвистические особенности перевода лексем «Шахнаме» на русский язык	17
5.	Ne‘matilla OTAJONOV. Eiji Mano – boburshunos olim	22
6.	Rukhsana IFTIKHAR. Beautification of Mughal women	26
7.	Наталья ФИЛИМОНОВА. Возможности перевода при работе иностранных учащихся с художественным текстом: начальный этап изучения русского языка	30
8.	Kosimboy MAMUROV, Nargiza TILAKOVA Functional syntax and mystical semantics: correlating syntaxemes with sufi concepts in Alisher Navai’s Uzbek and English ghazals	34
9.	Xayrulla HAMIDOV. Muslimbek Yo‘ldoshevning tarjimonlik mahorati	38
10.	Ирода СИДДИКОВА. К вопросу взаимосвязи психолингвистики и художественного перевода	43
11.	Xayrulla HAMIDOV, Zulfizarxon QORAXO‘JAYEVA. Nafisiyning “Jannatning yarim yo‘lida” asaridagi personaj portretining tarjimada berilishi	46
12.	Абдумажид МАДРАИМОВ, Аскарый МАДРАИМОВ. Вопросы перевода научного наследия Захириддина Мухаммада Бабур и традиция перевода в библиотеке Акбара в XVI веке	51
13.	Supriya BANERJEE, Iroda UMAROVA Reimagining classics: Tagore, translation and the global reader	54
14.	Ziyodaxon TESHABOYEVA. “Boburnoma”da milliy-madaniy xususiyatli til birliklar va ularning inglizcha tarjimalari	58
15.	Zulhumor MIRZAEVA. Politics under the mask of poetics: Chulpon’s translations in the 1920s-1930s	62
16.	Abdumajid MAMADALIYEV. Badiiy matn tarjimasida milliy koloritni ifodalash muammosi	72
17.	Muhammadjon ABDUVALIYEV. Sinxron tarjimashunoslikning zamonaviy masalalari	74
18.	Мұратбек БАҒИЛА, Кәмшат АЙМАҒАМБЕТОВА. Қазақ тілін оқыту әдістемесінің жаңа парадигмалары	80
19.	Shermurod SUBHON. Ijodiy kengashlarda	84

20.	Shermurod SUBHON. Kitobxon oldida mas’uliyat	97
21.	Murtazo SAYDUMAROV, Mahmudaxon SAYDUMAROVA. O‘zbek adabiyotining ilk romani tarjimalarida lingvomadaniy xususiyatlar va semantik o‘zgarishlar	100
22.	Mahmadiyor ASADOV. Tarjima – qiyosiy adabiyotshunoslikning tadqiqot obyekti	107
23.	Toshtemir ALIMOV. Gender as a linguistic and cultural parameter in literary translation	113
24.	Tozagul MATYOQUBOVA. Ilk hasbi hol qasida va uning o‘zbek tarjimoni	116
25.	Dilafruz MUHAMMADIYEVA. “Boburnoma”ning turkcha tarjimasi bilan bog‘liq muammolar	120
26.	Umida TURAeva. Some challenges of translating forensic terminology between English and Uzbek	125
27.	Елена ПАНОВА. Мифопоэтическая традиция и проблемы перевода и функционирования онимов в волшебной повести «Алиса в стране чудес» Л. Кэрролла	128
28.	Gulnoz MAMARASULOVA. Siyosiy matn tarjimasining lingvokulturologik jihatlari	137
29.	Эльнора БАГАВОВА. Эволюция переводческих теорий: от традиционных подходов к современным тенденциям	140
30.	Dilfuza KHUDAIBERDIEVA. Translation studies: traditional and modern approaches	144
31.	Gulnoz MAMARASULOVA, Ruxshona CHO‘LIYEVA. Diplomatiik matnlarning tarjimada ifodalanishi	148
32.	Dilshod AMIRQULOV. Tarjimashunoslikda til tipologiyasi asosida komparativ yondashuv	151
33.	Tozagul NASRULLAEVA. Literary translation as interpretation: on the basis of Dreiser’s literary works	154
34.	Мохира ЭШКУВАТОВА, Достонбек АХМАДОВ. Роль лингвострановедческого компонента в обучении переводу	156
35.	Islom TURDIYEV. Ingliz va o‘zbek tillaridagi ayrim ish yuritish terminlarining tarjima talqinidagi muammolari	160
36.	Фотима УМИРЗАКОВА. Проблемы традиционных и современных подходов в немецком переводе	163
37.	Shohsanam BEKMURATOVA. Maqollar tarjimasida tarjimonlarining lingvomadaniy yondashuvlari	166
II SHO‘BA. QIYOSIY TILSHUNOSLIK MASALALARI		
38.	Sayed Mohamed Ahmad KORAYEM. Principles for developing comparative linguistic studies	171
39.	Nedim BAKIRCI. Milli kimlik in’shasinda halk biliminin ishlevi	183
40.	Farhad RAHIMI. Beş, bel, bilek, elik/ el ve ilik kelimelerinin etimolojik ve anlamsal bağlantilari	190

41.	Farhad RAHIMI. Nezirali'nin Çağatay türkçesi sözlüğünün yanlışları üzerine iii	196
42.	Сырга ОРУНБАЕВА, Долон МАЛДЫБАЕВ, Сагынбек ОРУНБАЕВ, Минаим МЫРЗАКМАТОВА, Жумакадыр КАРАМОЛДОЕВ. Горы и их лингвистические особенности: типология высот и культурных различий	215
43.	Saodat MUHAMMEDOVA, Kosimboy MAMUROV. Reforming the Uzbek latin alphabet: balancing phonology and global usability	221
44.	Jamoliddin YOQUBOV. O‘zbek va fransuz tillarida “ona” leksemasi ifodalanishining lingvomadaniy xususiyatlari	223
45.	Valijon VOSITOV. Inkor kategoriyasi lingvistik voqelik sifatida	228
46.	Khushnuda SAMIGOVA. Identifying the semantic component of affectionate form	230
47.	Nargiza DOSBAYEVA. Specific features of intercultural interaction in the course of teaching foreign languages	234
48.	Наргиза РАШИДОВА. Арабские заимствования в узбекском языке	237
49.	Ulugbek KARIMOV. Evolution of the cyborg in 21st-century science fiction	240
50.	Kamola ABDULLOEVA. Diskursiv shaxsning grafik vositalar orqali aks etishi	243
51.	Malohat BADALBAYEVA. The special lexicon of emergency situations in global linguistics	246
52.	Nargiza MIRZALIYEVA. Abdulla Qahhor va Ernest Xeminguey hikoyalari qahramonlarining o‘ziga xos xususiyatlari: badiiy tahlil va qiyosiy yondashuv	250
53.	Azizjon SHARIPOV. Yozma manbalarda Hirotning tarixiy toponimikasiga doir ma’lumotlar: Shohrux Mirzo davri	253
54.	Марина ИСКАКОВА. Тюркоязычный мир от древности	263
55.	Nargiza YUSUPOVA. The impact of artificial intelligence on comparative philology and translation studies	268
56.	Feruzaxon KARIMOVA. Aksiolingvistikada ma’naviy qadriyatlar talqini	272
57.	Zebiniso BEKMURADOVA. O‘zbek va fransuz maqollaridagi xiazmlarning stilistik, semantik va lingvokulturologik tahlili	276
58.	Sabohat QAHHAROVA. Yassaviy hikmatlarining lingvokulturologik tahlili	279
59.	Dildora KENJAYEVA. “Boburnoma”da antroponimlarning etimologik o‘ziga xosligi	283
60.	Gulchexra IBRAGIMOVA. Ingliz tilida abbreviatura va akronimlarning lingvistik tahlili	287
61.	Asror YUSUPOV. Lug‘at maqolasi strukturasi nazariyasining rivojlanishi	289

III SHO‘BA. QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIK MASALALARI		
62.	Islamjan YAKUBOV. Rudakiy adabiy-estetik qarashlari va lirik qahramon kechinmalari	293
63.	Islamjan YAKUBOV. Tragik konflikt, tragik holat va tragik qahramon	299
64.	Dilnavoz YUSUPOVA, Kemal Yavuz ATAMAN. Uch tazkira qiyosi	308
65.	Gulnoz XALLIEVA, Sitora SHAHOBOVA. “Middlemarch” va “Anna Karenina” asarlarida ayol obrazining o‘rni	316
66.	Bahodir XOLIQOV. Britaniya adabiyoti va o‘zbek mifologiyasida daydi yog‘dularning badiiy xususiyatlari	320
67.	Gulnoz XALLIYEVA, Farangizbonu ADAMOVA. “Jek Raymond” romanida Jek obrazi tahlili	323
68.	Nuriddin ALTINBOYEV. Qiyosiy tahlilda tipologiya va ta’sir fenomeni	326
69.	Gulnoz XALLIYEVA, Iroda ABDULLAYEVA. The nature of satirical characters in the works of Jonathan Swift	330
70.	Mohinur SOTVOLDIYEVA, Gulnoz KHALLIEVA. The poetics and typology of father figures in world literature: a comparative study	333
71.	Xafiza KUCHKAROVA. Badiiy adabiyotda peyzajning o‘rni	336
72.	Dilafro‘z QAHNAROVA. Zamonaviy o‘zbek qissachiligi: xalq an’analari va yangi badiiy shakllar	340
73.	Elmira HAZRATQULOVA. Temuriylar davri adabiy muhitida ustoz-shogird munosabatlari	344
74.	Тоҳир ТУРДИБОЕВ, Нигора ЖЎРАЕВА. Беҳбудий таълимотида ижтимоий-маърифий масалалар	347
75.	Ma’suma OVIDJONOVA. Ingliz va o‘zbek adabiyotida ilmiy fantastikaning narratologik asoslari	351
76.	Эльмира АДильБЕКОВА, Сўлтан САНИЯТ. Türk masallarında hayvan motifleri: geyik motifinin kültürel yansimalari	357
77.	Эльмира АДильБЕКОВА, Сая БЕРІКҚЫЗЫ. Türk-islam kimliginin sembolü olarak Носа Ahmet Yesevi türbesi	368
78.	Эльмира АДильБЕКОВА, Гүлнұр ЕСЕНГЕЛДІ. Караşaş Ана türbesi ve halk inançlarında kadın Evliya imgesi	375
79.	Дильфуза МАМЕТОВА, Малика ПРИСТАЕВА. Keloğlan ile padişahin kizi masalinin Anadolu, Uygur, Gagavuz varyantlarında kahraman ideali	383
80.	Карлыгаш БОРБАСОВА, Какимжан БИШМАНОВ, Мира БАЛТЫМОВА. Сравнительный анализ текстов Корана, Библии и Торы по проблеме межрелигиозного диалога и укрепления общенационального единства	394
81.	Улжан ТУНГАТОВА, Алуа АЛШЕР. Сравнительный анализ идей толерантности в Коране и Библии	400
82.	Ляззат АЛИЕВА, Möldir NIŞANHAN. Masalların mitolojik mirasi: şamanizm ve islam’in izleri	404

83.	Ынтымакгул НУРМАГОМБЕТОВА. Бейсенбай Кенжебаев зерттеулеріндегі қазақ және түркі әдеби мұраларының тарихи-филологиялық зерделенуі	412
84.	Saltanat YERALIYEVA. The writing of Khoja Akhmet Yasawi’s “Diwani hikmet” in turkic language	420
85.	Yorqinoy ISMONOVA. Bola timsolining roman obrazlari tizimidagi o‘rni	423
86.	Динара САЗАНОВА. “Диуани хикмет” мәтініндегі сопылық терминдердің рухани-философиялық мағынасы	427
87.	Шахноза КАРИМОВА, Жұлдыз МҮСІРКЕП. Akbura Evliya türbesi: türk-islam mimarisi ve halk inanci arasindaki bağ	433
88.	Bahodir ABSAMADOV. Shekspirning “Venetsiya savdogari” asarida komik adolat va axloqiy kinoya	440
89.	Ghalib ZEYAD. The evolution of Uzbek language, literature, and culture: the enduring legacy of Alisher Navai	445
90.	Axror QODIROV. O‘zbek qissachiligida xarakter va kolliziya: Qo‘Chqor Norqobil ijodi misolida XX–XXI asr badiiy talqinlarining evolyutsiyasi	451
91.	Мұратбек БАҒИЛА, Қанзада ЖҰБАНЫШЕВА. Тілді деңгейлік оқыту жүйесінің ғылыми негіздері	457
92.	Sevinchoy YOQUBOVA. G‘oyaviy-badiiy konsepsiya va poetik obrazlar hissiy tonalligi	461
93.	Munira KARIMOVA. The poetics of human and animal characters in Uzbek prose	472
<p>IV SHO‘BA. KOMPARATIVISTIKA VA METODIKA: TIL, ADABIYOT TA‘LIMI TIPOLOGIYASI</p>		
94.	Назаркул ИШЕКЕЕВ, Рима ЗАЙЫРКУЛОВА. Ааламдашуу доорунда медициналык багытта окуп жаткан чет элдик студенттерге «Манас» эпосу жана «Махабхарата» эпосундагы идеяларды салыштыруу менен тарбиялоонун мүмкүнчүлүктөрү	480
95.	Ирина ЯНОВСКАЯ. Формирование риторической компетенции в системе профессиональной подготовки студентов нефилологических специальностей	487
96.	Лариса БАСОВА, Светлана ДРАЧЕВА. Повышение качества обучения русскому языку в странах постсоветского пространства: опыт Тюменского государственного университета	490
97.	Айгул АЙТБЕНБЕТОВА, Нургул ЖОЛДАСОВА. Қазақ тілін оқытудағы цифрлық ресурстар: тиімділігі мен болашағы	494
98.	Muxabbat MATQURBONOVA, Umida YANGIBOYEVA. Ikki tillilik sharoitida o‘zbek tili ta’limining komparativ tahlili	498
99.	Зулхумар ЖУМАНОВА. Роль алгоритмов в формировании навыков устной и письменной речи студентов	500
100.	Максим ЧИКОВ, Диляра ЗАРИПОВА. Проблемы подготовки специалистов в тройке языков русский-английский-узбекский и пути решения	504
101.	Раъно ИСАМУТДИНОВА. Система упражнений для развития навыков устной речи на занятиях по русскому как иностранному	509

102.	Зулфия КУРБАНОВА. Методика работы с текстом на занятиях по русскому как иностранному	513
103.	Nilufar BURIYEVA. Sun’iy intellekt vositalari asosida o’quvchilarning lingvokulturologik kompetentligini rivojlantirish metodikasi	516
104.	Шахло УРИНОВА. Методика формирования лексической компетенции студентов в процессе изучения русского как иностранного	520
105.	Gulnoz MAMARASULOVA. Geopolitical meanings in media discourse	524
	V SHO’BA. КОМПАРАТИВИСТИКА YOSH TADQIQOTCHILAR NIGOHIDA	
106.	Saida SULTANOVA. Badiiy tarjimaga o’rgatishda an’anaviy va zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati	529
107.	Зухра МОЛДАБАЕВА, Айжан ЖАНҒЫЛЫШ. Коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастырудағы инновациялық әдістер	533
108.	Barno ABDULLAYEVA. “Boburnoma”ning xorijiy tillarga tarjima qilinishi	539
109.	Zilola ERGASHEVA. The transformation of translation practices through artificial intelligence technologies	544
110.	Dilfuza ZOYIROVA, Aziza YORIQULOVA. Tarjima jarayonida ekvivalentlik tamoyilining an’anaviy talqinlari	547
111.	Anvar MIRZAQULOV. Ikkinchi jahon urushidan so’ng sinxron tarjimaning paydo bo’lishi va rivojlanishi	549
112.	Shuhrat MULADJANOV. Different approaches to the lingua-stylistic analysis in literary translation	552
113.	Gulshan ERGASHEVA. Tarjimashunoslikda an’anaviy va zamonaviy yondashuvlar: o’zbek va nemis tilidagi frazeologizmlar talqinida	555
114.	Dilnoza SHONAZAROVA. Xabarlar tarjimasi va lokalizatsiyasi	559
115.	Умида МУХАММАДИЕВА. Язык и культура: трудности перевода национально-культурных особенностей	562
116.	Gulnoza XUDAYQULOVA. Badiiy asarlarni tarjima qilishda uchraydigan ba’zi frazeologik muammolar	567
117.	Shoira XODJAYEVA. Bilvosita tarjimaning muammolari: an’anaviy va zamonaviy yondashuvlar	570
118.	Djamila BEGJANOVA. Paremiologik birliklar tarjimasida lingvokulturologik ekvivalentlik	573
119.	Shaxnoza IBRAGIMOVA. Linguistic representations of characters and peculiarities of translating their original names in “A farewell to arms”	577
120.	Fazilat XABIBULLAYEVA. Mumtoz adabiy manbalar tarjimasida: arxaik leksika jahon tarjimashunosligi kontekstida	580
121.	Maftuna RO’ZMETOVA. Fentezi adabiyoti tarjimasida madaniy konnotatsiyalarning ifodalanishi	584
122.	Maftuna SAPAROVA. “Al-qistosu-l-mustaqim fi ilmi-l-arud” asarining ingliz tilidagi tarjimasida xususida	588

123.	Zuhra ZOKIROVA. Jorj Oruel “Molxona” asaridagi satirik jumlar tarjimasining madaniy jihatdan moslashtirilganligi	591
124.	Mokhinur GELDIEVA. “Kecha va kunduz” romani inglizcha tarjimasida leksik-semantik hamda sintaktik o‘ziga xoslik	593
125.	Dilnoza OLIMOVA. Ritm va takorlash: “Alpomish” dostonining Qosimboy Ma’urov tarjimasida sintaktik-semantik transformatsiyalar	596
126.	Mohichehraxon ANVAROVA. Zamonaviy texnologik terminlarni tarjima qilish usullari	599
127.	Xosiyatxon QO‘CHQORALIYEVA. The role of Reynold Nicholson and John Arberry’s translation in the study of sufi literature	603
128.	Nargizaxon MIRAXATOVA. Dariy tilidagi ba’zi somatizmlar qatnashgan maqollarning o‘zbek tiliga tarjima qilish masalasi	606
129.	Munisa NAZIROVA. O‘zbek va ingliz tilidagi idiomalarning qiyosiy tarjimalari	609
130.	Муниса ТОШБОЕВА. Стратегии транскреации и адаптации политических реалий в узбекском цифровом медиадискурсе	612
131.	Mahliyo FAYZULLAYEVA. Sinxron tarjimada ekvivalentlik va muqobillik masalasi	615
132.	Достонбек АХМАДОВ. Первый шаг к академической истории перевода	618
133.	Sevinch MIRZALIYEVA. Badiiy tarjimada leksik-stilistik bo‘yoqdorlik muammolari	623
134.	Nozima QAYUMOVA. The impact of artificial intelligence on the translation process and the transformation of the translation profession	626
135.	Ситора ТУРСУНБОЕВА. Грамматические и лексические трансформации в художественном переводе	629
136.	Миннура ЮЛДАШЕВА. Об узбекских переводах произведений Чингиза Айтматова	633
137.	Раънохон ХОЛОВА. Роль невербальной коммуникации в синхронном переводе с русского на узбекский	636
138.	Aziza MAHAMMATOVA. Bilvosita tarjimada tarjimon mahoratining namoyon bo‘lishi	640
139.	Mashhuraxon MAHAMMADALIYEVA. Tarjimashunoslik: an’anaviy va zamonaviy yondashuvlar	644
140.	Nozima ABDURAHMONOVA. Tibbiy terminlarni tarjima qilishda so‘zma-so‘z va erkin yondashuvlarning o‘zaro ta’siri	646
141.	Azimjon AXMEDOV. Frazeologiya va frazeografiya tarixiga umumiy nazar	649
142.	Madinabonu OLLABERGANOVA. Comparative-methodology and typology in language and literature education	654
143.	Мўхаббат МАССАДИКОВА, Akerke ALTINBEKOVA. Masallarda toplumsal normlar bag‘lamida adalet ve ceza kavrami	657
144.	A’zamxon SOBITOV. Zoonimlarning etnolingvistik va madaniy konnotatsiyalari	665
145.	Vazira ABDIEVA. The essential role of intercultural communication competence in various fields	668

146.	Oyshajon USMONOVA. Structural and semantic aspects of legal terminology in the context of linguistic comparativism	670
147.	Diyora AKRAMOVA. The use of labor-related euphemisms in English and Uzbek linguistics	675
148.	Zebuniso FAYZULLAYEVA. Nemis va o‘zbek tillaridagi fe’l mayllarining chog‘ishtirma tadqiqi	679
149.	Dilnoza NURULLAYEVA. Ma’dan komponentli frazeologik birliklarda insonga xos xususiyatlar	683
150.	Dilorom KHURRAMOVA. Semantic features of mimetic words in Uzbek and Korean	686
151.	Munisa KARIMOVA. Ingliz fe’llari aspektualligini belgilashda funksional-semantik yondashuv va harakat turlari (aktionsart)	690
152.	Gulzoda SUYUNOVA. The evolution of the verb “to be” from Proto-Indo-European to Proto-Germanic	693
153.	Temur ASHUROV. Realia as cognitive and linguocultural anchors in multilingual communication: towards a new integrative model	700
154.	Shahnoza NAZAROVA. O‘zbek va nemis tillarida tanqid nutqiy akti: lingvopragmatik xususiyatlar	703
155.	Shoxida NAZAROVA. Bilvosita nutqning pragmatik jihatlari	706
156.	Lobar RAHIMQULOVA. Ijtimoiy tarmoq matnlarini lingvistik tahlil qilishning ahamiyati	710
157.	Farrukh ABDUSAMATOV. How speech act theory (sat) is applied in discourse analysis	713
158.	Gulmira ERGASHEVA. Davlat boshqaruvi terminlari xususida ayrim ilmiy-nazariy qarashlar	717
159.	Nodira BEKMATOVA. The lexicon of the machine: decoding the new language of AI	720
160.	Munisa DUSTBERDIYEVA. Causative syntaxemes, the use of preposition “under”	724
161.	Nigora ISMATULLAYEVA. Globallashuv konseptining semantik qirralari	727
162.	Mahliyo JALISHOVA. Persuazivlik argumentatsiya va manipulyatsiya o‘rtasida: mediadiskursdagi kommunikativ-pragmatik jihatlari	730
163.	Ozoda QURBONOVA. O‘zbek tilida gidrometeorologik terminlar sinonimiyasi	733
164.	Guljahon RAHMATULLAYEVA. Ruhiiy holatlarni ifodalovchi leksik birliklarning semantik tarmoqlanishi	736
165.	Yulduz SATTOROVA. Siyosiy diskursda aforistik ifodalarning kognitiv qiyosiy tahlili: ingliz va o‘zbek tillari misolida	743
166.	Umida ELMURATOVA. O‘zbek va koreys tillarida shaxs konseptosferasining periferik birliklari	746
167.	Nafosat RAIMOVA. Ijtimoiy chegaralangan leksikaning struktur va semantik xususiyatlari	749
168.	Dilnura YULDASHEVA. Ingliz tilidagi ayrim siyosiy terminlarning etimologik tahlili	751

169.	Maftuna AZIMOVA. Language, context, and intention: a linguapragmatic analysis of code-switching in Uzbek-English conversations	754
170.	Samira RAXIMOVA. Konseptual metaforalar milliy tafakkurning aks-sadosi sifatida: ingliz va o‘zbek tillarining qiyosiy tahlili	759
171.	Gulrom ABDULLAYEVA. Koreya va o‘zbek madaniyatida ota-onaga sadoqat tushunchasining lingvokulturologik tahlili	764
172.	Мубинабону МАМАЛАТИПОВА. Этимология русских числительных	766
173.	Durdona XO‘JAMURODOVA. Lingvistik komparativistikaning taraqqiyot omillari	771
174.	Зохида КИЛИЧЕВА. Отражение общественной жизни в романе А. С. Пушкина «Евгений Онегин»	774
175.	Zilola ISLOMOVA. Ingliz va o‘zbek tillarida qo‘shma so‘zlar yasalishi	780
176.	Nasiba JUMAeva. Literary representation of globalization challenges in contemporary Turkish fiction	785
177.	Gulhayo ORTIQOVA. Charlz Dikens ijodida ramziylik, an’analar va ma’naviy munosabatlarning aks etishi	787
178.	Malohat AYDARALIYEVA. XX asr G‘arb va Sharq adabiyotida ayol obrazi tasvirlanishining o‘ziga xos jihatlari	790
179.	Bahora ABDIYEVA. XVI asrga oid nemis masallari tahlili hamda ularda hasad, ochko‘zlik, beodoblik va sabrsizlik kabilarning tasviri	793
180.	Мунаввара ХАСАНОВА. Проблема нравственного совершенствования личности в творчестве Л. Н. Толстого	795
181.	Shahnoza IKROMOVA. Eastern and Western mentality: a structural comparison of “Mehrobdan chayon” and “Pride and prejudice”	800
182.	Umida PIRNAPASOVA. Functional approach to teaching language	804
183.	Maftuna ASKAROVA. Kognitiv tamoyillar nazariyasining shakllanishi	807
184.	Dilnoza SHONAZAROVA, Gulchehra YO‘LDASHEVA. Maktabgacha ta’limda elektron doska orqali ingliz tilini o‘rgatish samaradorligi	811
185.	Abdurauf BOZOROV. A comparative analysis of pedagogical models focusing on the transition from traditional to digital methodologies	815
186.	Айдана ҚУАНЫШ. Ертегілердегі диалог құрылымының стилистикалық ерекшелігі	818
187.	Shirinoy YAKHSHIMURATOVA. The method of cross-cultural comparison in foreign language lessons	826
188.	Sevinch XUDOYBERDIYEVA. Constructive and behavioral methods in teaching English as a second language	829
189.	Зухра МОЛДАБАЕВА, Нурсая КАДЫРОВА. Қазақ тілін оқытудағы тілдік орта мен мотивация факторы	832
190.	Aziza JALOLOVA. Chet tilini o‘qitishda talabalarning tarjima ko‘nikmalarini rivojlantirishda interfaol usullarning roli	836
191.	Инобатхон УМАРОВА. Роль когнитивистики в обучении русскому языку узбекских студентов	839
192.	Mubina GANIYEVA. Comparative analsis of speech etiquette in hisrorical and modern educational contexts	844

193.	Гулсевар САИДОВА. Языковые особенности творчества А. С. Пушкина и их использование в преподавании ТРКИ	846
194.	Садокат ОЛИМЖОНОВА. Изучение творчества А. С. Пушкина в преподавании русского языка как иностранного	853
195.	Sokina IRISBAYEVA. Moral and ethical values in Uzbek and English proverbs: a comparative study	860
196.	Музаффар ХОДЖАХАНОВ. Структурный и синтаксический анализ терминов статистики в английском и русском языках	864
197.	Shahnozabonu NEMATOVA. The Interconnection Between Gender and Language: A Historical and Sociolinguistic Perspective	866
198.	Мохира ЭШКУВАТОВА. Роль грамматического комментария в преподавании русского как иностранного	870
199.	Nazokat G‘offorova. Zulfiya she’rlari tarjimasida metaforalar tarjimasining o‘ziga xos xususiyatlari	873
200.	Адолат Бобо-Хожаева. Тюркские заимствования в русском языке: пространство билингвизма и историческая перспектива	877